

ВПЛИВ ПАНДЕМІЇ НА РОЗВИТОК АГРОБІЗНЕСУ УКРАЇНИ

Швед Тетяна Володимирівна,

старший викладач

Шиліна Вікторія Юрївна,

здобувач

Національний університет харчових технологій

Введення./Introduction. Наслідками пандемії коронавірусу та введення карантинних заходів для вітчизняної економіки є падіння ВВП у 2020 році за оцінками МВФ від 7 до 10%. Суттєвого падіння зазнали роздрібна торгівля, готельно-ресторанний бізнес, авіап перевезення внаслідок зниження споживчого попиту, не стали виключенням харчова промисловість та агробізнес.

Цель работы./Aim. Вітчизняний агробізнес є основою забезпечення продовольчої безпеки країни та поповнення експортних статей бюджету, тому важливим є визначення загроз та перспектив його розвитку, враховуючи сучасні умови.

Материалы и методы./Materials and methods. Враховуючи поширення пандемії COVID-19 у всьому світу, важливо враховувати його справжні та потенційні наслідки для агробізнесу як з боку постачання продовольства, так і з боку формування попиту на нього. Забезпечення безперервного функціонування глобальних і національних ланцюгів постачання продовольства має вирішальне значення для запобігання продовольчої кризи в країнах, які вже зіткнулись з проблемами продовольчої та харчової безпеки, і зменшення загального негативного впливу пандемії на світову економіку. Незважаючи на те, що за останні десятиліття частка сільського господарства в загальній зайнятості знизилась з 40% до майже 27%, воно забезпечує засобами до існування більш ніж один мільярд людей у всьому світі. Початок пандемії не відзначився істотними проблемами щодо постачання продовольства, однак, матеріально-технічні проблеми в ланцюгах поставок, зокрема міжнародні та внутрішні обмеження пересування, а також проблеми в сфері праці, можуть

привести до появи затримок в поставках продовольства, особливо якщо вони залишаються невирішеними протягом тривалого часу. В першу чергу це стосується товарів з високою додатковою вартістю, і зокрема, товарів з незначним терміном зберігання (свіжі фрукти і овочі, м'ясо, риба, молоко і квіти). Пандемія в Україні може також здійснювати серйозний вплив на трудомістке виробництво і переробку сільськогосподарських культур через нестачу робочої сили і тимчасового припинення виробництва. Для прикладу агробізнес Європи зіткнувся з гострою нестачею робочої сили через закриття кордонів, що не дозволяє сотням тисяч сезонних робітників потрапити на ферми, які їх потребують під час збору врожаю.

Основними проблемами розвитку аграрного бізнесу та харчової промисловості за умов карантинних заходів у 2020 році є обмеження щодо переміщення робітників сільського господарства та харчової промисловості, надмірні контрольні заходи перевірки якості харчових продуктів, що може затримувати їх поставки, що призведе до появи дефіциту на товари першої необхідності, в тому числі продукти харчування, і різкого підвищення цін. Зокрема, зростання попиту на продукти харчування спричинило підвищення роздрібних цін на них до 4%, натомість необхідно відстоювати як вітчизняні так і закордонні ринки збуту. Найбільшого негативного впливу зазнали виробники зерна, оскільки вони отримали обмеження експорту, що призвело до скорочення продажу за кордон на 70%. Суттєве зниження обсягів реалізації продукції відбулось і в плодоовочевій галузі та тваринництві, через закриття місцевих ринків збуту.

За оцінками спеціалістів в молочній галузі наразі відбувається зростання пропозиції, тому подорожчання продукції не має бути. Крім того, на українському ринку молока наразі відбувається зменшення попиту на молочну продукцію, що залежить від тривалості карантину та купівельної спроможності споживачів. Щодо м'ясної галузі, то ситуація є менш стабільною порівняно з молочною, оскільки в умовах пандемії попит на свинину зменшився, а отже ціни на продукцію зросли.

Щодо експортоорієнтованих галузей агробізнесу та харчової промисловості, то в короткостроковій перспективі попит на продукцію буде скорочуватись, оскільки обмеження пов'язані із карантинном в найбільших країнах-партнерах України впливають на споживання та витрати, зокрема обсяг експорту сільського господарської продукції до Китаю та країн ЄС зазнає найбільшого негативного впливу.

Стосовно імпорту продукції, то внаслідок скорочення транспортних та логістичних послуг, а саме зменшення обсягів перевезення вантажів повітряним та морським транспортом, збільшилися терміни постачання продукції внаслідок чого виробники можуть отримати збитки, враховуючи сильну залежність агросектору від імпортного обладнання та засобів захисту рослин (добрив і пестицидів).

Зменшення кількості робочої сили, особливо в галузях сільського господарства та харчової промисловості, посилення заходів з біозахисту, що потенційно може призвести до збільшення витрат через більш жорсткі заходи перевірки та інші протоколи біобезпеки, може призвести до збільшення собівартості продукції. Крім того, велика концентрація працівників в закритому приміщенні створює підвищений ризик для персоналу. Тому роботодавцям необхідно організувати роботу підприємств так, щоб були створені умови для безпечної праці співробітників, що також може потребувати додаткових витрат.

Враховуючи можливі негативні наслідки, спричинені карантинними обмеженнями, підприємства агробізнесу можуть заздалегідь їх пом'якшити. Так, на думку, спеціалістів в галузі агробізнесу варто захистити працівників, контролюючи їх контакти всередині компанії з іншими учасниками всього ланцюга поставок від отримання сировини до її переробки; застосовувати гнучкі робочі умови, щоб працівники могли віддалено працювати за потреби; визначити ризики постачальників, щоб забезпечити відкритий обмін інформацією між всіма ключовими учасниками ланцюга поставок (дистрибуція, роздрібна торгівля тощо); надавати інформацію для клієнтів щодо змін у ланцюгах поставок та можливі наслідки щодо реалізації продукції; оцінити та

проаналізувати склад та управління оборотними коштами та спрогнозувати обсяг запасів відповідно до кон'юнктури на ринку сільськогосподарської продукції та продукції харчової промисловості; розробити сценарії можливих дій у випадку появи значного дисбалансу попиту та пропозиції; підготувати плани забезпечення безперервності бізнесу; здійснювати аналіз ризиків та моделювання мережі (стратегічна та тактична консультативна підтримка).

Результаты и обсуждение./Results and discussion. Названі попереджувальні заходи можуть підвищити готовність підприємств харчової промисловості та агробізнесу до ефективного та продуктивного управління потенційними наслідками пандемії. Більш глобальними є вплив пандемії коронавірусу на міжнародну торгівлю продукцією сільського господарства - на ланцюг постачання в сфері експорту сіль господарської продукції; втрата продуктивності виробництва через втрачені дні в умовах карантину та нові умови праці, що забезпечують захист від COVID-19.

Выводы./Conclusions. Продовольча та сільськогосподарська організація ООН (FAO) зазначає, що існує небезпека появи продовольчої кризи, якщо не створити можливостей щодо вирощення та реалізації сільськогосподарської продукції. Порушення ланцюгів поставок, негативний вплив на міжнародну торгівлю та управління робочою силою – це лише деякі проблеми, які агросектору доведеться вирішувати найближчим часом, в середній та довгостроковій перспективі.